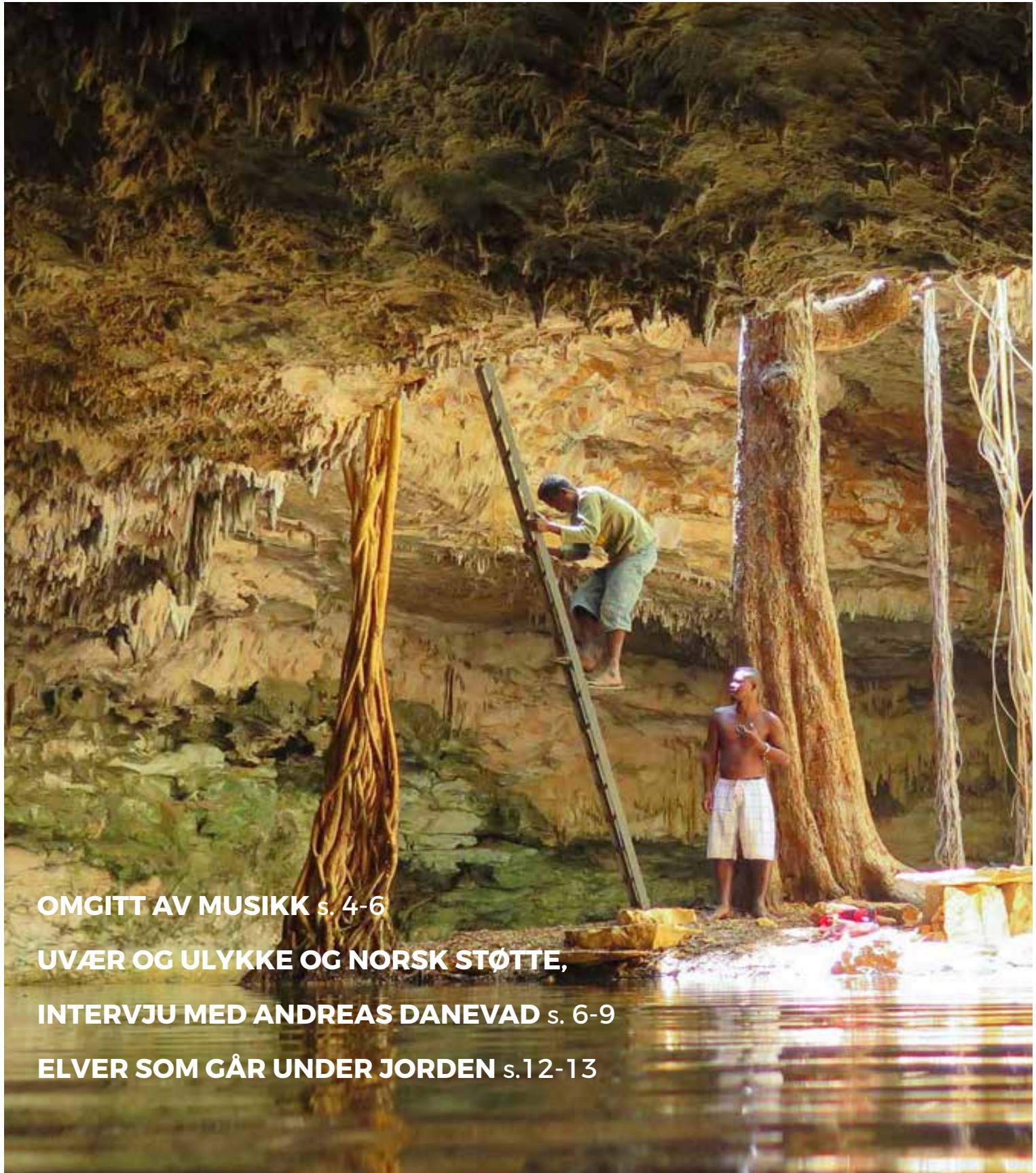

Madagaskarforum

VENNSKAPSFORENINGEN NORGE - MADAGASKAR

FIKAMBANANA FIFANKATIAVANA NORVEZY - MADAGASIKARA

OMGITT AV MUSIKK s. 4-6

**UVÆR OG ULYKKE OG NORSK STØTTE,
INTERVJU MED ANDREAS DANEVAD s. 6-9**

ELVER SOM GÅR UNDER JORDEN s.12-13

VENNSKAPSFORENINGEN NORGE - MADAGASKAR

STYRET I VNM

LEDER

Kåre Kristensen (2019 - 2023)

E-POST

karekristensen@gmail.com

ØVRIGE STYREMEDLEMMER

Marianne Skjortnes

Per Ivar Våje

Øyvind Ødegård (kasserer) til 2023

Lars-Gøran Strømhaug til 2022

Endre Haraldseide (VNM Vest) til 2023

Soia Rahasindrainy (VNM Nord) til 2022

Michel Sabir Michaël Ratovonasy (VNM Øst) til 2023

Vennskapsforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar. Redaksjonen følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.

REDAKSJONEN

Stavanger: Kjetil Aano, E-post: kjetil.aano@gmail.com

Sandnes: Arild M. Bakke, E-post: arild.bakke@nms.no

Sandnes: Øyvind Dahl, E-post: oyvind.dahl@lyse.net

Brevik: Siri Nyen, E-post: siny@nms.no

REDAKTØR

Kjetil Aano

E-POST

kjetil.aano@gmail.com

FORMGIVING

Anita Rasmussen Sletten-Torp

www.ari-design.no

TRYKK

Kai Hansen trykkeri, Stavanger

LOGO

Alvar Berget

FOTO FORSIDE

Internet

FOTO BAKSIDE

Internet

ISSN 1504-4750

INNHold

- SIDE 3** Kultur, musikk og glede
- SIDE 4-6** Musikken er overalt
- SIDE 7-10** Ulykke, uvær og dyrtid
- SIDE 11-13** Hva skal vi spise idag?
- SIDE 14** Underjordiske elver
- SIDE 16-17** En ny vår for studentutveksling på Lovasova
- SIDE 18-19** I hundre for å glede andre
- SIDE 20-21** Landbruksskolen Fihaonana
- SIDE 22** Smånytt
- SIDE 23** Arild Bakke - ridder av første klasse

Kjetil Aano
redaktør

Kultur, musikk og glede

I dette nummeret av MADA-GASKARFORUM peiker vi på musikkens plass i det gassiske samfunnet. Dette er eit slåande trekk ved landet. Trass i alle problem folk flest møter dagleg, trass i vanskelege livsvilkår, er landet fylt av tonar, rytmer, poesi og song. Siri Nyen og Toky Ar skriv følgande i sin artikkel (s. 4-7):

«Musikk er allestedsnærværende i det gassiske samfunnet. Man hører musikk overalt: på gaten, på markedsplassen, i bussene, i kirken. Ved alle arrangementer står musikk i sentrum.»

Alle som har vore på Madagaskar vil kjenna dette igjen. Musikken omgir deg.

Musikk er ei gåve

Musikken er ei gåve som den gassiske kulturen og det gassiske folket har fått å forvalta. Og det gjer dei med stor innsats. Gassisk musikk er ein del av verdsarven. For oss som har ei anna tilnærming til song og musikk, er den grunnleggjande musikaliteten i seg sjølv fascinerande. Det er like mykje klangen og det fleirstemte, som det er melodiføringa som er berande element i gassisk musikk.

Samtidig peiker også dei to skribentane på korleis musikk aldri oppstår isolert. Det skje alltid i samspel med andre. Det er ulike element som blir ført saman for å skapa den genuint gassiske klangen og musikken, enten vi snakkar om kyrkjemusikk eller gassisk popkultur.

Ei annleis verd er mulig

I kyrkjemusikken er kan vi konstatere korleis vestleg melodiføring og gassisk harmonisering har født ein rik musikktradisjon som ennå står seg, og som trass i at den kan verka velkjend for vestlege øyrer, likevel har eigenart og berekraft.

Likeeins er det med mykje av pop-musikken. På same måten som kyrkjesongen peiker utover eigen kvardag og skisserer eit håp med andre kjelder, gjer mykje av den gassiske pop-musikken det same, slik også Siri og Toky nemner: her brukar ein andre bilete og tilnærmingar. Men poenget er at den skildrar livsvilkår og kvardagsproblem på ein slik måte at det både skaper gjenkjenning og slik også gir trøyst – ein skjønar at ein ikkje er aleine om å oppleve livet som krevjande. Men samtidig peiker også pop-musikken på at livet kan bli annleis – eit anna liv er mulig – enten det nå er snakk om eit betre og meir kjærleiksfyllt liv på det individuelle planet, eller det dreier seg om samfunnsrelaterte forandringar.

Begge deler er ein del av musikkens gåve og oppgåve. Slik framstår den som eit rop om endring og eit uttrykk for håp om at ting kan vera annleis.

Glede og ansvar

Musikk og glede er to sider av samme sak. Den svenske sangaren Lill Lindfors syng at «musik skal byggas ut av glädje». Ho har heilt rett. Musikk spring ut av eit kulturelt og menneskeleg overskot som vi menneske er ut-

styrt med – og som tilsynelatande finst relativt uavhengig av ytre livsvilkår. Det er i alle fall ingen tvil kom at det gassiske folket har blitt tildelt sin gode del av denne gåva. Men det er like sant den andre vegen: Musikk er eit verkemiddel som bidrar til å skapa glede også i ein elles traurig kvardag. Musikken hjelper til å tola vanskar som elles er utolege. Men den kan samtidig vera med på å retta fokus mot det som ikkje skal tolast, men mot den uretten som skal overvinnast, og mot den lengselen om fred, framgang og eit håp om betre framtid, som vi alle ber på, uavhengig av livssyn og livsvilkår. Derfor: Thank you for the music – the joy it's bringing. Og takk til Madagaskars folk for deira musikalske overskot.

På same måten som det ekte gassiske oppstår når tradisjonelle element møter impulsar frå den globale verda, slik er det også i samfunnslivet. Derfor trur vi fortsatt at vi som nasjon har ei rolle å spela i den offentlege samtalen om Madagaskars framtid. Derfor er vi glade både for Norges bidrag f eks i møte med ulykker som syklo-nane, og Norges tydelege nærvær i landet, slik Ministerråd Andreas Danevad viser i intervjuet med han (sjå s. 8-9). Og derfor meiner vi at vår forening fortsatt har ei rolle å spela.

MUSIKK ER OVER ALT OM MODERNE GASSISK MUSIKKLIV

MUSIKK ER ALLESTEDSNÆRVÆRENDE I DET GASSISKE SAMFUNNET. MAN HØRER MUSIKK OVERALT: PÅ GATEN, PÅ MARKEDSPLASSEN, I BUSSENE, I KIRKEN. VED ALLE ARRANGEMENTER STÅR MUSIKK I SENTRUM. KANSKJE FORDI MUSIKK GIR GLEDE OG ER OGSÅ EN KILDE TIL HÅP GJENNOM BUDSKAPET MUSIKKEN FORMIDLER OG RYTMENE?

TEKST: TOKY AR OG SIRI NYEN FOTO: DIVERSE/INTERNETT

WADA & YOONGS ER ET AV BANDENE FRA HOVEDSTADEN SOM ER POPULÆRE FOR TIDEN BLANT TENÅRINGER OG UNGE VOKSNE. DE KALLES «PRINCES DES BAS-QUARTIERS», «PRINSENE AV SLUMMEN». DE ER KJENT FOR SIN AFRO-POP STIL OG TEKSTENE DERES HANDLER OM DAGLIGLIVET PÅ MADAGASKAR.

DENISE ER OGSÅ EN MEGET ANERKJENT ARTIST. HUN KOMMER FRA ØST-KYSTEN OG HAR PÅVIRKET EN HEL GENERASJON AV UNGE MUSIKERE FRA TOAMASINA-REGIONEN. HUN ER SELV PÅVIRKET AV AMERIKANSK R&B. HENNES SISTE ALBUM KALLES «RSARA JORO».

Når man snakker om Madagaskar så snakker man ofte om fattigdom. Vi hører om hungersnød og tørke i sør, forskjellige sykdommer og om korrupsjon. Men vi må ikke glemme at det finnes masse bra på Madagaskar også, blant annet er det et fantastisk rikt musikkliv her.

Musikk er allestedsnærværende i det gassiske samfunnet. Man hører musikk overalt: på gaten, på markedsplassen, i bussene, i kirken og ved alle arrangementer står musikk i sentrum. Kanskje fordi musikk gir glede og er også en kilde til håp gjennom budskapet musikken formidler og rytmene?

Musikk er en vesentlig del av Madagaskars kulturelle rikdom. Den er rik og variert, og dens variasjon som speiler de forskjellige regionene; fra sør til nord, øst til vest. Gassisk moderne musikk er påvirket av

den gamle austronesiske arven fra Sørøst-Asia, men har også innslag av afrikansk og arabisk musikk samtidig som nyere sjangre fra Europa og USA påvirker musikken.

GASSISKE ARTISTER

På Madagaskar finner man et helt hav av artister. Musikken er medfødt. De fleste musikere er selvlærte, og det blir ofte sagt at «det er ingen musikk å lære, men det er musikens regler du må lære deg».

Det er vanskelig å si hvem som er de mest populære artistene på Madagaskar, for de er så mange og hvert år kommer det stadig nye band og artister. På 70-taller var det Mahaleo, et band som laget gassisk folk-pop musikk som ble ansett som tidenes mest populær gassiske gruppe. De er fortsatt veldig populære.

Men her skal dere få bli kjent med

noen av de andre stjernene i gassisk musikkliv:

Eusèbe Jaojoby, en Sakalava-sanger fra Anboahangibe, var en av grunnleggerne av 'Salegy', også kal 'ba gasy'. Dette er en av de mest populære musikkjangrene fra nordvest Madagaskar. Jaojoby kalles kongen av Salegy, fordi han er en av de beste i denne musikkestilen. Stilen er funky og energisk, og rytmen er rask med rundt 290 slag i minuttet. Fortsatt påvirkes mange av dagens musikere av Jaojoby, blant annet en som heter Wawa. Han er nå blant de mest populære moderne salegy-artistene på Madagaskar.

Wada & Yoongs er et av bandene fra hovedstaden som er populære for tiden blant tenåringer og unge voksne. De kalles «princes des bas-

quartiers», som betyr noe sånt som «prinsene av slummen». De er kjent for sin afro-pop stil og tekstene deres handler om dagliglivet på Madagaskar, noe som gjør at mange av lytterne kjenner seg igjen i det de synger om. En av deres mest kjente sanger for tiden er «Mon amour Taloha» som vant 2022 RDJ MOZIKA, den mest kjente musikkprisutdelingen på Madagaskar.

Denise er også en meget anerkjent

artist. Hun kommer fra øst-kysten og har påvirket en hel generasjon av unge musikere fra Toamasina-regionen. Hun er selv påvirket av amerikansk R&B. Hennes siste album kalles «Tsara Joro».

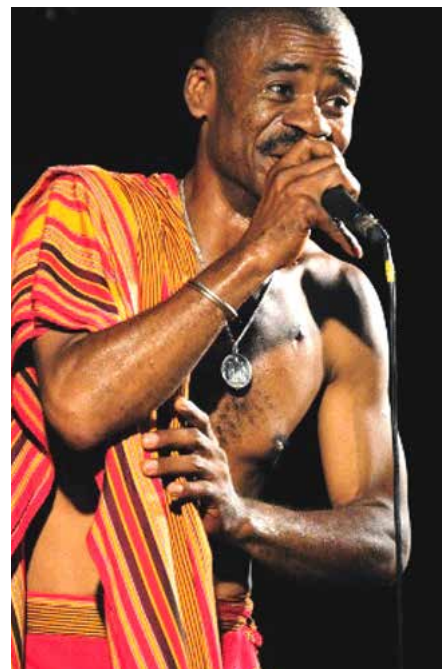
D-Lain, er blitt en av de mest populære artistene på Madagaskar. Han blander pop, afro og elektro samtidig som han er inspirert av soul og tradisjonell gassisk og afrikansk musikk. Han vant den største

sangkonkurransen i fransk-talende Afrika, «Castel live» i 2012. Da var han 25 år.

I 2013 forlot han Madagaskar til fordel for Frankrike etter å ha signert kontrakt med et velrenommert plateselskap. «Misenge» er en av hans mest kjente sanger.

D-LAIN, ER BLITT EN AV DE MEST POPULÆRE ARTISTENE PÅ MADAGASKAR. HAN VANT DEN STØRSTE SANGKONKURRANSEN I FRANSK-TALENDE AFRIKA, «CASTEL LIVE» I 2012.

EUSÈBE JAOJOBYER ER EN AV GRUNNLEGGERNE AV 'SALEGY', OGSÅ KAL 'BA GASY'. JAOJOBY KALLES KONGEN AV SALEGY. FORTSATT PÅVIRKES MANGE AV DAGENS MUSIKERE AV JAOJOBY, BLANT ANNET EN SOM HETER WAWA. HAN ER NÅ BLANT DE MEST POPULÆRE MODERNE SALEGY-ARTISTENE PÅ MADAGASKAR.

ULYKKE, UVÆR OG DYRTID - OG VIKTIG NORSK STØTTE

EI ULYKKE KJEM SJELDAN ALEINE, SEIER EIN. FOR MADAGASKARS DEL ER DET SANT. DEI TO SISTE ÅRA HAR DET VORE EI REKKE HENDINGAR SOM KVAR FOR SEG ER ILLE NOK. PANDEMIEN HAR RAMMA MADAGASKAR SLIK DEN HAR RAMMA HEILE VERDA.

MADAGASKARFORUM HAR TIDLEGARE OMTALT DEN LANGVARIGE TØRKEN I DEN SØRLEGE DELEN AV LANDET.

SOM OM DET IKKJE VAR NOK, HAR OGSÅ KRIGEN MELLOM RUSSLAND OG UKRAINA PÅVERKA MADAGASKAR: KRIGEN HAR FØRT TIL PRISAUKE PÅ KORN OG PRESS PÅ TILGANGEN TIL DRIVSTOFF. I EIT LAND SOM ER SVÆRT AVHENGIG AV MATIMPORT OG SAMTIDIG HAR DÅRLEG BETALINGSEVNE, ER DET FOLKET SOM MERKER DEI AUKA PRISANE. I TILLEGG TIL ALT DETTE KJEM ÅRETS SYKLONSESONG.

TEKST: KJETIL AANO

SYKLONSESONGEN 2022

Kvar vår kjem syklonane frå Det indiske havet inn over Madagaskars kyst. (Dette er ein del av landets klimatiske rammevilkår, slik Jon E. Bakke orienterte om under årsmøtet i VNM tidlegare i år). Men det varierer frå år til år kor alvorleg skadeomfanget er. Det heng både saman med syklonens styrke i det den treffer land, kor mykje regn dei ber med seg og kor i landet dei rammar.

I år har det vore fleire syklonar som har ført til stor skade. Denne gongen er det særleg austkysten som er blitt råka. Særleg syklonane Batsirai, som treffe austkysten på Madagaskar 5. februar, og Emnati, som kom inn over landet omtrent på det same området drøye to vekar seinare, førte til omfattande skader. Fleire hundre tusen menneske mista heimane sine, 23 000 hus blei meir eller mindre øydelagt, og 205 menneske miste livet, alt i følge nettstaden Reliefweb.

STOLT OVER NORSK STØTTE

Andreas Danevad har i tre år snart vore Norges representant på Madagaskar. Han er ministerråd og er leiar for den norske ambassade-seksjonen i landet.

- Vi skjønnte med en gang syklonen Batsirai kom inn over landområdene nord og sør for Mananjary at dette ville gi omfattende skadeverk, fortel Danevad. Emnati hadde sentert litt lenger sør (mellom Manakara og Farafangana), men mange distrikt ble råka brutalt av begge syklonane. Området er midt i det som har vore sentrum for norsk misjonssarbeid på Øst-Madagaskar. Fleire land og EU fikk raskt flydd inn katastrofeteam som bisto med opprydding, førebels husvære, tilgang på drikkevann mm. Ein valde frå Noreg å støtta gjenoppbygging av øydelagde skolar. Danevad understrekar at det var eit bevisst valg. Skolebygg er ikkje så ofte sett på som nødhjelp. Men slik han ser det, er det en svært viktig innsatsfaktor

for å få samfunnet i gang igjen etter ein slik katastrofe, og dessutan har det en sterk effekt på samfunnet over tid. Det er ei helt grunnleggende investering i framtida.

I første omgang løyvde ambassaden ein million US-dollar til dette arbeidet. -Vi besluttet dette nokså umiddelbart, seier Danevad, -og vi hadde et begrunnet håp om at vår beslutning ville inspirere til at andre land og bistandsaktører fulgte vårt eksempel. Så langt er det bare Verdsbanken som ser ut til å stille omfattende finansiering tilgjengelig for å rehabilitere øydelagte skolebygg og å rusta opp skolane til eit noe betre og meir motstandsdyktig nivå.

OMFATTANDE SKADER

Danevad besøkte Mananjary bare to dager etter Batsirai, og ein tredagars rundreise etter at Emnati hadde utført sitt omfattende skadeverk.

- Vi besøkte både Farafangana og Manakara og det var særlig områdene inni landet rundt disse kyst-

VINDEN FOR HARDT FRAM. RUNDT 10 000 SKOLEHUS BLEI ENTEN SKADA ELLER ØYDELAGDE. HER FOLKESOLEN I TANGAINIONY, FARAFANGANA.

byene som var hardest rammet, seier Danevad. -Slik det ofte er, lager stormen en brei vei gjennom naturen, og der den fór fram som sterkest, var mye av skogen lagt flatt.

Anslaget til styresmaktene er at rundt 5300 skolehus var heilt raser, 2300 var delvis øydelagt og 2400 hadde mista taket. På reisa observerte Danevad at dei fleste skadde og øydelagte skolehusa var bygde av lokalbefolkninga med bruk av lokale materiale.

- Dette bekrefter på den ene siden det lokale engasjementet i utdanning, reflekterer, han. -Men på den andre siden synliggjør det at der ikke fins en fast standard for skolebygg. Mange av skolene bygd i lokale materialer var dårlig konstruert og sårbare for uvær. De aller fleste skolene bygd i betong, slik mange nyere bygg er, var enten skadefri eller bare lettere skadet, legg han til.

STORE BEHOV

- Selv om Norge bidrar med en million dollar, trengs betydelig mer for å få skolene opp på et akseptabelt nivå.

I følge Danevad har myndighetene anslått at det vil kosta meir enn 100 millioner dollar å erstatta alle tapte skolar bare etter desse to syklonene. Det er neppe realistisk at ein vil oppnå denne summen.

«BUILDING BACK BETTER»

Danevad ser likevel muligheter midt i nøden: -Denne situasjonen vil muliggjøre prinsippet om «building back better»: altså at de skolene som gjenoppbygges, blir bygd noe mer solid enn de som erstattes. Det kan oppnås enten ved at man bytter ut trestrukturer med betong. Eller – og det er mer realistisk – at man benytter lokale byggematerialer, men sørger for at strukturene blir sterkere og mer motstandsdyktige mot vind og vann.

ANKARAMALAZA I FLOM OG REGN

Det er ikkje bare vinden som øydeligg hus og skolar under ein syklon. Store vann-mengder kan vera like destruktive.

- Jeg var ukjent med historien til landsbyen Ankaramalaza, fortel Danevad. Men på si undersøkingsreise var han også innom der, -og der ble jeg fortalt om lange og mange norske kontrakter, legg han til.

Ankaramalaza er sentrum for den såkalte vekkingsrørsla på Madagaskar, og den ikkje ukjende personen Nenilava hadde det som sin base medan ho levde. I Ankaramalaza var det ikkje vinden, men de store nedbørsmengdene som førte til omfattande skader. Etter Emnati steig elva som renn framfor landsbyen med 7-8 meter, og øydela ein mengde hus og skolebygningar, konstaterer Danevad.

I MITANTY, MANAKARA, BLEI SKOLEN LAGT HEILT FLAT (T.V). DEN GRØNE SKOLEN I VOHIPENO ER NESTEN INTAKT. DEN ER BYGD I BETONG.

ALDRI SÅ GALT...

Madagaskarforum har ved fleire høve peikt på den omfattande tørken som har utvikla seg i den sørlegaste delen av Madagaskar. Nå kan det sjå ut som om den er over – i alle fall i første omgang.

Syklonen Emnati, som ramma austkysten hardt gjekk så på skrå søraustover. Då var vinden svekka. Men den bar med seg store mengder regn, og dette regnet ser det ut til at fall over store delar av Madagaskars sørspiss. I slutten av april feide den tropiske stormen Jasmine over dei sørlige områdene frå vest til øst.

- Jeg var få dagar etter dette på feltbesøk i dette området, fortel Danevad, -og da kunne jeg se med egne øyne at landskapet som før framsto som brunt og tørt, var gjennomgående grønt og over alt så jeg mennesker som dyrket jorda med håp i blikket.

Det har falle godt med nedbør fire gonger i denne regionen, og Danevad meiner det borgar for at årets haust vil vera langt betre enn dei foregåande. Samstundes er det nå viktig å ikkje redusere fokuset på behovet for å gjera landbruket betre tilpassa klimaendringene og de gjentakande periodane med tørke.

PANDEMI OG KRIG, PRISAUKE OG KONSEKVENSA

Som mange av verdas fattigare land, har Madagaskar opplevd svært krevande år. Pandemien førte ikkje til den sterke bølga av dødsfall som mange frykta. Men førte til at landet glei nedover på ei rekke av FN sine berekraftsmål. Dei skåra dårlegare på utdanning og helse, og fleire blei fattige.

Danevad viser til berekningar frå Verdensbanken som seier økonomien hadde jamn vekst på litt over 3% i perioden 2012-19. Samtidig var folkeauken om lag på same nivå.

Det tyder at det var ingen reell be-
tring av livsvilkår for folk flest. I 2020 opplevde landet ein nedgang på over 6%, for så å veksa med 1,8% i 2021 og truleg med rundt 2,6% i år.

- Men dette er tall. Antall fattige og antall absolutt fattige, altså de som må greie seg med mindre enn to dollar dagen, vokste i samme perioden fra 76% til 81%, forklarer Danevad, som understreker at dette syner at Madagaskar har eit svært alvorlig fattigdomsproblem.

På spørsmål om kva nedgangen dei siste åra skuldast, gir Danevad fleire forklaringar: Tiltaka knytta til pandemien medførte mindre aktivitet og muligheter for handel innad i landet. I tillegg er dei utslitte vegane, dårlig tilgang på straum og utbreidd korrupsjon ein hemsko.

Han legg til at det i og for seg ikkje er prisnivået på drivstoff og straum som er for høgt – då dette er sterkt

subsidiert. Det er i seg sjølv ei økonomisk utfordring for eit land med låg offentlig inntekt. Men det er politisk bestemt. Og politiske faktorar hindrar også ei meir positiv utvikling på fleire område, meiner Danevad.

Den siste tida har ein også byrja merke konsekvensar av krigen i Europa. Tilgang på korn minkar, og drivstoffprisen er under press.

REIS OG BESØK

- Det mest synlige tegnet på at landet har stått og står i stampe, seier Danevad, er fullstendig stans i turismen, en av landets viktige inntektskilder. Det har vært en underlig tid å reise rundt på Madagaskar. Jeg har stort sett vært alene både på hoteller og på restauranter, fortel han.

Men så legg han til at nå treng det ikkje vera slik meir. Landet er opna opp, og nå nettopp har også Ethiopian Airlines gjenopna si rute til Antananarivo, og flyr fem dagar i veka. Ein treng ikkje lenger betale den ublu billettprisen som Air France kunne kreva så lenge dei hadde monopol på flyruta.

- Så nå er det bare å bestille billett-

ter, seier Andreas Danevad, som etter snart tre år i landet, over someren igjen set kursen mot nordlegare breiddegrader.

NYTT VAL OM EIT ÅR

Rajoelina blei vald til president hausten 2019, med eit relativt komfortabelt fleirtal. Under valkampen var han raus med løftene om korleis han ville sørge for utvikling og vekst i landet.

Tida etter valet har vore uroleg. Verda har gått frå den eine store krisa til den andre. Madagaskars politiske leiding kan neppe haldast ansvarleg verken for pandemien eller krigen i Europa og den påfølgande globale prisauken på matvarer.

Men dagens regime har ikkje levd opp til dei store lovnadane som blei gitt under valkampanjen. Landet opplever ei tiltakande sentralisering rundt presidentens kontor, og situasjonen er heller ikkje fri for det ein kallar klientifisering: personar som har støtta presidenten t.d. med valfinansiering, øver stor innverknad på politiske beslutningar nå. Og desse har ikkje alltid folkets interesser fremst. På fleire punkt ser det ut til at styret hindrar mulig framgang.

I følge Danevad viser ei undersøkinger at presidenten har oppfylt bare 13% av valløftene sine. Likevel er han fortsatt ganske populær. Kanskje heng det saman med låge forventningar. I tillegg synest truleg mange at styret trass alt gjer ein del godt. Sjølv om dei store og langsiktige programma ikkje blir noe av, leverer presidenten stadig symbolprosjekt, som vegstubbbar, lokale sjukestover, skolar og andre og synlege prestisjeprosjekt.

- Det kan synes som om de ambisiøse planene som ble lagt fram under valgkampen og i 2020 er satt til side til fordel for mindre prosjekter som også er gode her og nå, men som ikke griper fatt i landets langsiktige utviklingsbehov, men som først og fremst sikrer presidentens gjenvalg.

- Det triste med dette er at det til syvende og sist rammer Madagaskars befolkning.

BATSIRAI TOK BÅDE BYGNINGAR OG BØKER.
HER FOLKESKOLEN I AMBOHITRABO, FARAFANGANA.

IKKE NOK PULTER TIL ELEVENE. BERNARD STÅR BAK OG VURDERER SITUASJONEN.

HVA SKAL VI SPISE I DAG? Å DRIVE SKOLE I MADAGASKARS FATTIGSTE REGION

SULTNE BARN ER IKKE MOTIVERT FOR Å LÆRE Å LESE OG SKRIVE. SPØRSMÅLET SOM ER TITTEL FOR DENNE ARTIKKELEN, VISER HVA BARN STAIG TENKER NÅR DE KOMMER PÅ SKOLEN. DE FÅR LITE MAT HJEMME OG SKOLENE KUNNE IKKE TILBY NOE ANNET ENN Å SKRIVE LEKSENE PÅ TAVLEN.

TEKST: **BERNARD ELIESERA OG ØYVIND DAHL** FOTO: **BERNARD ELIESERA**

Min tidligere student på Lærerskolen i Fandriana i 70-årene, Bernard Eliesera hadde vært rektor på Collège Luthérien i Toliara, og var blitt pensjonist. Han ble bedt av det regionale synodekontoret for de lutherske menighetene (FLM) i Toliara om han kunne være en omreisende skolesekretær og inspirere de mange skolene på landsbygda i re-

gionen. Han tok utfordringen, men spurte meg om jeg kunne støtte et slikt prosjekt. Foruten sultproblemet så han en spesiell utfordring for jentene. Når de ble 13 til 15 år forsøkte foreldrene å gifte dem bort for å slippe underhold. Mange hadde flere søsken og det var mange munnar å mette.

Vi tok utfordringen og dannet en

liten støttegruppe innen familien som samlet inn penger til skolearbeidet på landsbygda. Siden har også andre kommet til, så vi er nå ca. 20 som jevnlig støtter dette prosjektet. Bernard får revidert regnskapet på synodekontoret og sender oss rapporter og bilder fra skolene etter hvert semester. Mens de tidligere bare hadde og tavler

BERNARD ER HJEMME OG FORBEREDER SKOLEBESØK MED UTDELING AV BØKER OG SKOLEMATERIELL.

SULTNE BARN FÅR NOE Å SPISE SLIK AT DE KAN KONSENTRERE SEG OM SKOLEARBEIDET.

og kritt får de nå et måltid mat hver dag de er på skolen. I tillegg får de skolemateriell, små tavler og skrivebøker «cahiers» som de kan bruke til regning og referat av det læreren skriver på tavlen.

MAT PÅ SKOLEN

De ni skolene som støttes ligger i Toliara-regionen og rekrutterer folkegrupper fra både bara, sakalava og vezo. Det at barna får et måltid mat på skolen gjør at fattige foreldre som kanskje selv er analfabeter gjerne sender barna til skolene. Bernard kjøper inn maten og tar den med på motorsykkel eller med annen skyss. Foreldre stiller opp og koker ute på tunet, måltider med ris, pasta, bønner eller rotfrukter. Noen av barna tar også med seg

noe av maten hjem for å dele med sine småsøsken.

SPESIELLE UTFORDRINGER

Pandemien covid19 har gitt utfordringer. Men det er lite smitte i regionen. Det kan skyldes at folk har ikke råd til å reise og holder seg hjemme. Fire skoler har full bemaning og til sammen støtter prosjektet ni skoler som til sammen har 838 elever. Det som hindrer at flere skoler kommer til, er sultkatastrofen - folk mangler mat og nydyrking stanser opp på grunn av tørken.

Denne situasjonen gjør at røverne, som livnærer seg meg gevær, skaper stor usikkerhet i skolene og flere skoler har måttet stenge de øverste klassene på grunn av trusler. Det forekommer også at barn blir kid-

nappet både i byer og på landsbygda, eller at jentene blir giftet bort til eldre menn som kan bidra med underhold av barna.

I januar og februar feide flere sykkloner over området. Mange mennesker fikk husene sine ødelagt og også noen skoler fikk skader. Men lavtrykket brakte også med seg mye regn som gir håp om at noe kan dyrkes og gi avlinger folk kan leve av.

Mange praktiserer også tradisjonelle gamle skikker som koster penger. Bernard nevner bilo (besettelse) og tromba (ritualer som skal helbrede sykdom), Dessuten praktiseres tidlige ekteskap (barnebrud-er) og omskjærelsesfester (bare smågutter). Mange av disse ritualene er dyre (koster flere kveg) og

DET ER IKKE NOK BØKER SÅ FIRE ELEVER MÅ DELE EN BOK. IKKE AKKURAT CORONA-AVSTAND...

MIKEAFOLKET BOR NORD FOR TULEAR, OG LEVER STORT SETT AV DET DE KAN FINNE I SKOGEN. BARNA BRUKER NESTEN IKKE KLÆR.

øker fattigdommen. Slike praksiser er mest utbredt blant foreldre som ikke kan lese og skrive selv.

VAKOKA VAKITENY

Bernard så også at til og med lærerne manglet skolebøker og lesebøker på gassisk. Vi tok da kontakt med forlaget Vakoka Vakiteny som har vært omtalt tidligere her i Madagaskarforum. Det er startet av Sophie Küspert-Rakotondrainy og mannen hennes Mparany Rakotondrainy om nå er misjonærer i Etiopia for NMS, men har bygget hus i Toliara. Mens de er i Etiopia drives Forlaget videre av Hanta Rakotondrainy. Dette kan du lese om på nettsiden <https://vakiteny.org/> som er skrevet på engelsk og gir informasjon om bøkene og Forlaget. Bøkene er rikt illustrert av gassiske

tegnere og trykket i Antananarivo. Bøkene gir absolutt stor leselyst. Også boka om natur og dyreliv av Jon Erik Bakke, som er fast skribent i Madagaskarforum, er gitt ut på dette forlaget med både gassisk og engelsk tekst.

På samme adressen ser du også boka om Toliara som er skrevet på tysk, fransk og engelsk av far til Sophie, Klaus Christian Küspert. Ellers er det også lettleste og vakre bøker illustrert av gassiske tegnere. Bernard har kjøpt inn flere av disse og distribuert dem til skolene. Men også mattebøker og lærebøker i fransk som står på pensumlista, er anskaffet. Leselysten og motivasjonen til barna er det ingenting å si på.

UNDERJORDISKE ELVER PÅ MADAGASKAR

I FORRIGE NUMMER AV MADAGASKARFORUM SKREV JEG OM FORSKJELLIGE VANDRERUTER I NASJON-ALPARKEN TSIMANAMPETSOSA. ÉN AV RUTEN GÅR TIL SYNKEHULL OG UNDERJORDISKE HULER. DENNE GANGEN SKAL VI SE NÆRMERE PÅ DISSE HULENE OG HVA SOM FINNES DER.

NOEN STEDER ER DET STORE HULROM Å SVØMME I.

TEKST: JON E. BAKKE

OVERRASKENDE FUNN

I 2015 fikk den amerikanske professoren Alfred Rosenberger ved Brooklyn College tillatelse til å utforske hulene i Tsimanampetsosa. Dette var nybrotsarbeid, ingen hadde tidligere dykket ned i disse hulene. Fullt dykkerutstyr var nødvendig for å komme seg innover i hulene. Fra tidligere visste man at det fantes blinde fiskearter i de underjordiske elevene, men at det også skulle finnes undervanns gravplasser var nytt. Det var ikke menneskerester som lå der, men fossiler og beinrester etter for

lengst utdødde dyrearter, noen flere tusen år gamle! Her var det rester etter skilpadder, gnagere, krokodiller og den strutselignende elefantfuglen. Men aller mest interessant var alle restene etter de utdødde kjempelemurene, noen på størrelse med gorilla!

Så kan man lure: Hvordan er alle disse beinrestene kommet inn i det underjordiske elvesystemet? Det er i alle fall ikke mennesker som har lagt dem der. Mest sannsynlig er beinrestene kommet med vanlig elvevann som etter en stund

endte opp i et synkehull. Deretter ble beina ført med vannmassene i de underjordiske elevene fram til steder hvor vannstrømmen ikke var så sterk.

LANGVARIG TØRKETID OG MENNESKENES ANKOMST

En annen amerikansk professor, Laurie Godfrey, var i et stort team som undersøkte en annen underjordisk elev. Også hun beskriver beinrester etter utdødde dyrearter, blant annet et stort rovdyr i slekt med fosa, flodhest og krokodille med horn. Men Godfrey var også

ET ER MYE UTSTYR SOM SKAL TIL FOR Å UTFORSKE UNDERJORDISKE ELVER (NEDE, T.V.).

HER ER NOEN AV FUNNENE: KRANIUM AV UTDØDD LEMURART (ØVERST T.V.), AV KROKODILLE (ØVERST I MIDTEN) OG AV KROKODILLE MED HORN.

interessert i å finne ut hvorfor mange dyrearter døde ut i perioden 2000-500 år siden. Og fra utgravningene i de underjordiske hulene mener hun å ha funnet svaret. Hennes undersøkelser tyder på at det var en nesten 700 år lang tørke på Sør-Madagaskar i løpet av det første årtusen av vår tidsregning. Dette var omtrent samtidig med at Madagaskar ble befolket, men sannsynligvis var det lite mennesker på Sør-Madagaskar på den tiden ut over noen omstreifende jegere og samlere. Denne langvarige tørken hadde helt sikker innvirkning på enkelte dyrearter, men underlig nok synes den ikke å ha hatt avgjørende betydning for store dyrearter som flodhest, kjempelemurer og elefantfugler. Godfrey mener at utryddelsen av disse dyreartene kom senere og faller sammen med den tiden da menneskene begynte å rydde land og drive aktivt jordbruk og husdyrhold. Det var nok jakt på de store dyrene, men først og fremst var det ødeleggelsene av deres leveområder som førte til at dyr

som flodhest, kjempelemurer og elefantfugler døde ut.

Fortsatt er det mye vitenskapelig arbeid som skal gjøres i hulene, derfor er det ikke tillatt for turister å dykke i disse grottene, selv om det høres aldri så spennende ut.

HVORDAN OPPSTÅR DE UNDERJORDISKE ELVENE?

Store deler av Madagaskars vestkystområde har i tidligere geologiske perioder vært under havnivået, og det har da vært store kalkavsetninger fra skjell og koraller. Områdene ble senere tørrlagte, og kalkavsetningene ble omdannet til kalkstein. Men kalkstein er ikke noe hard steinsort. Deler av den løser seg opp i vann over tid, særlig hvis vannet er litt surt. Over millioner av år har derfor vannet vasket vekk deler av kalksteinen slik at bare de harde delene står igjen. Dette kan skje oppe i lufta, slik det gjør i Tsingyområdet lenger nord på vestkysten, eller nede i bakken som i områdene sør for Toliara. Etter hvert vil små huller eller lommer i bakken

bli forbundet med hverandre med kanaler, og slik kan lange underjordiske elver oppstå. Tgypisk kan det være en overflateelv som plutselig forsvinner ned i bakken for så å dukke opp igjen kortere eller lengre unna. Den lengste som er kartlagt i Tsimanampetsosa-området er nærmere 6 kilometer, og enda var en ikke kommet til enden.

Vil du vite mer, er det mulig å se tekst, bilder og film på nettet. Her er noen nettstedet:

<https://tv.nrk.no/serie/tropiske-oey-er/2021/KOID20006020/avspiller>

<https://beta.nsf.gov/science-matters/fossils-flooded-caves-madagascar-offer-new-perspective-regions-history#hero-credit-caption>

<http://www.xdeep.eu/mahafaly-exploration-project-sd-2.html>

EN NY VÅR FOR STUDENT-UTVEKSLINGEN PÅ LOVASOA

FØRSTE UKA I JANUAR KOM DE FØRSTE STUDENTENE TIL LOVASOA PÅ NESTEN TO ÅR. I TO ÅR HAR PANDEMIEN LAGT HINDRINGER I VEIEN FOR SLIK STUDENTUTVEKSLING. DET VAR FØRST DA MADAGASKAR ÅPNET GRENSENE IGJEN 6. NOVEMBER 2021, AT PLANER KUNNE LEGGES FOR Å ØNSKE NYE STUDENTGRUPPER VELKOMMEN. OG I JANUAR 2022 VAR FØRSTE GRUPPE PÅ PLESS.

TEKST OG FOTO: SIRI NYEN

FOTBALL PÅ LOVASOA; STUDENTENE MED LOVASOA-ARBEIDERNE MOT ET LOKALT GASSISK LAG.

De fleste universitetene i Norge har ikke sendt studenter utenfor Europa siden oppstarten av pandemien. Men da det ble kjent i oktober '21 at Madagaskar ville åpne for internasjonale flyvninger igjen i november, var det noen universiteter som grep muligheten og ga studentene sine tilbud om praksis på

Lovaso for våren 2022. Men med høye flybillettpriser (fordi Air France har hatt monopol på flyvninger til Madagaskar siden gjenåpningen) og usikkerhet knyttet til økt Covid-smitte i Norge og verden ellers, var det ingen selvfølge at noen skulle komme. Det ble derfor spontan trampeklapp blant arbeiderne på

Lovaso da den første gruppa med norske studenter ble presentert under torsdagsandakten 6. januar.

Og studentene var minst like glade for endelig å ha kommet frem til Antsirabe etter så mye usikkerhet på forhånd og to netter i karantene i hovedstaden. I februar måned kom

HER ER DE FIRE FØRSTE SYKEPLEIESTUDENTEN FRA VID
SOM KOM TIL LOVASOA I JANUAR. HER SAMMEN MED ZO
TOKINIAINA OG SIRI NYEN.

NLA-STUDENTENE.

det flere studenter; denne gang lærer- og barnehagelærerstudenter fra NLA og Universitetet i Stavanger. Da var det totalt 27 studenter på Lovasoa, så Zo, Lovasoa sin lokale studiekoordinator har hatt nok å jobbe med. De fleste av disse studentene hadde praksis ved partnerskolene til Lovasoa; Voatsinapy, Farimbona, Mangarivotra, Excelsior og Les Petits Musiciens. I tillegg var det også en gruppe med studenter i Fandriana.

I tillegg til Zo, så har Susanne og Erik vært på Lovasoa siden januar.

De er fra Ucrew, NMS sitt ett-åring-program. Susanne og Eriks jobb er å være miljøarbeidere på Lovasoa. De bidrar til å skape sosiale møteplasser blant studentene, men har også hjulpet til på engelskkursene som Lovasoa holder for gassiske studenter. De har vært en viktig ressurs inn i studentarbeidet.

Utover våren har det kommet og kommer flere studentgrupper, men det er fortsatt ikke helt tilbake på aktivitetsnivået vi hadde før Covid-19. Men vi håper at det fra høsten

av vil være normal aktivitet. Nå er også ny norsk studiekoordinator på plass i Antsirabe. Audhild Steinnes Heum og mannen Hans Jacob med deres tre barn ankom Antsirabe 24.mars. Audhild tar over jobben etter undertegnede med å følge opp de norske studentene og fortsette å tilrettelegge for gassisk-norsk institusjonssamarbeid. Audhild kommer fra SIK (Senter for Interkulturell Kommunikasjon, VID). Vi gleder oss til å følge arbeidet med studentutveksling videre!

I HUNDRE FOR Å GLEDE ANDRE

«MAKEN TIL LIV DU HAR LEVD! OG MAKEN TIL LIV FOR ANDRES HELSE OG TRIVSEL HAR IKKE JEG SETT.» DETTE SA ORDFØRER GEIR WAAGE I RANA TIL JORID BØEN PÅ FEIRINGA AV HENNES 100-ÅRS DAG PÅ SELFORS SYKEHJEM 22. MARS 2022. ORDFØREREN LA SÅ TIL AT HAN ER STOLT OVER Å HA EN INNBYGGER SOM JORID.

TEKST OG FOTO: **ARILD M. BAKKE**

Han takket henne for alt hun har utrettet, for at hun har klart å inspirere mange, og for at hun har fungert som et ideal.

- Du har ikke bare hjulpet. Du har reddet og forlenget livet til mange. Ditt liv har alltid vært å sette noe og andre over deg selv.

MANGE HAR FÅTT HJELP

Ordføreren kjenner godt til Jorid Bøens mangeårige misjonsinnsats på Madagaskar:

- For 72 år siden fulgte du kallet ditt og reiste fra Bøen i Leirfjord og til øya langt der i sør. Hvor mange blinde, spedalske og fattige du har hjulpet, er ikke lett å si, kommenterte Geir Waage, uten å tvile på at det må være mange.

- Mange av oss husker annonsene i Rana Blad, der folk ble oppfordret til å sende bandasjer som du kunne bruke i behandlingen av de spedalske på omsorgsbyen Mangarano, sa ordføreren, som også minnet om at Mangarano ble bygget av Johannes Einrem fra Mosjøen, like før Jofrid ble født.

100-årsjubilanten Jorid var i god form under feiringa med familie og venner. Hun hadde ikke problemer med å være midtpunkt i to og en halv time. Fortsatt er hun frisk i rep-likken, og hun lyser opp når hun kan snakke om sitt kjære Madagaskar.

STOR SPENNVIDDE

Det var stor spennvidde i det helge-

lendingen Jorid Bøen fikk oppleve gjennom sine mange år på Madagaskar. Hun så med egne øyne de franske kolonierherrenes uverdige behandling av gassere i 1950-årene, samtidig som hun registrerte mye bra arbeid av franske sykepleiere på landsbygda. Frem til Jorids ankomst på Madagaskar hadde Det Norske Misjonsselskap hatt en dominerende rolle i en fremvoksende ung kirke, men etter hennes inntreden i 1950 begynte en ny tid ettersom Den gassisk-lutherske kirke dette året ble etablert som en selvstendig kirke.

I sin andre periode i begynnelsen av 1960-årene fikk hun erfare at den nasjonale frigjøringsbølgen forsuret tidligere gode samarbeidsrelasjoner mellom henne som institusjonsdirektør og gassiske medarbeidere. Gjennom 1970-årene fulgte hun med på store politiske omveltninger, og at forholdet mellom kirke og misjon ble omdefinert til partnerskap. Som misjonær i begynnelsen av 1980-årene måtte hun forholde seg til sosialistiske restriksjoner og begrensninger, men hun kunne fortsatt gå inn i rollen som direktør. Da hun kom ut på et ettårig engasjement så sent som i 1991, var det en voldsom folkelig oppstand mot president Ratsirakas mislykkede forsøk på sosialisme, samtidig som hun i sin tjeneste som byggeleder i omsorgsbyen Mangarano uten problemer innordnet seg en gassisk direktør.

I boken «Madagaskarmisjonærer fra Helgeland» forteller jubilanten selv om hvordan «lille Jorid» fikk et liv i «den store verden». Hun vokste opp under trange kår, men klarte å komme i gang med utdanning ved at hun solgte sin «heimgårdsku». Helt uventet, nærmest som lyn fra klar himmel, fikk hun et kall til å bli misjonær som 17-åring.

MANGFOLDIG KARRIERE

Jorid reiste til Madagaskar som nyutdannet sykepleier, men i mange år gjorde hun alt annet enn å bruke sin helsekompetanse. Med sin lærevillighet, praktiske ferdigheter og tilpasningsdyktighet kunne hun i mange år gjøre en kjempeinnsats som rektor på en blindeskole. Hun tilegnet seg pedagogikk i samtaler med kollegaer, lærte seg blindeskrift, og under et Norges-opphold fikk hun kompetanse innen trykking av bøker med braille-skrift. I begynnelsen av 1970-årene var hun en kort periode knyttet til Radiosens Evangeliets Røst på Antsirabe, for deretter å bli direktør på sykehuset Andranomadio et steinkast unna.

NY RUNDE ETTER FEMTIFEM

Etter at Jorid avsluttet sin tjeneste på Andranomadio i 1977, som 55-åring, tenkte hun at det ikke skulle bli flere reiser til Madagaskar. Der tok hun grundig feil. I 1980 ble hun kalt tilbake til Madagaskar for å ta et ettårsvikariat som bestyrer på omsorgsbyen for spedalske på Man-

JORID BØEN I MIDTEN SAMMEN MED GUDRUN STRAND OG ELDBJØRG AURDAL.

garano. Dette fikk stor betydning for både henne selv og Mo i Rana de neste tretti årene. Jorid identifiserte seg sterkt med de spedalskes liv, og menigheter, misjonsforeninger, sanitetsforeninger, en barnehage, flere butikker og en rekke fabrikker engasjerte seg til det beste for de spedalske. Misjon ble integrert i Nord Rana menighet på en så forbillig måte, at den ble hedret med en nasjonal pris, utdelt av et sentralkirkelig organ.

USYNLIG BRO

I 1991 reiste Jorid ut på et nytt ettårsengasjement på Mangarano. Dette året, da hun fylte 70, ledet hun arbeidet med å rehabilitere 38 hus i omsorgsbyen. Det var mange arbeidslag som måtte styres og følges opp, og med sin administrative erfaring fra tidligere prosjekter på Madagaskar, ledet Jorid arbeidet med sikker og stødig hånd. Også den vakre kirka, hvor det står «Gud er kjærlighet» over altertavla, ble satt skikkelig i stand. Jorid rakk ytterligere tre reiser tilbake til Madagaskar og Mangarano - siste gang som 84-åring i 2006. Mange i Rana-området har vært med på hennes reiser, eller blitt inspirert til å reise til sydhavsøya på andre måter.

Gjennom cirka tretti år var det en usynlig bro mellom Mo i Rana og Mangarano. Det var livlig trafikk på denne broa som ble etablert av Jorid Bøen. En sang om denne broa, skrevet for et familiekor, ble forfattet av Bjarte Sæter:

**Vi vil bygge en usynlig bro
- et sted der sår kan gro
vi vil hjelpe til at sår kan gro
- et sted Gud skaper tro
vi vil be om at Gud skaper tro**

ORDFØRER GEIR WAAGE I RANA TAKKER JORID BØEN FOR 100 ÅR I TJENESTE FOR ANDRE.

ARILD BAKKE OVERLEVERER BLOMSTERHIJSEN TIL JUBILANTEN.

LANDBRUKSSKOLEN FIHAONANA - EN INSTITUSJON I UTVIKLING

PÅ FIHAONANA HAR DET VÆRT RIVENDE UTVIKLING DE SISTE ÅRENE. DET HAR VÆRT ET SKIFTE I MENTALITET OG TILNÆRMING, MYE GRUNNET DEN NYE REALITETEN SOM SKOLEN BEFINNER SEG. REKTOR OG DIREKTØR HOBY FORTELLER AT FINANSIERINGEN FRA BÅDE DET NORSKE MISJONSSKAP OG JORDBRUKSSKOLENS VENNER NÆRMER SEG SLUTTEN. DETTE HAR MOTIVERT DRIVERNE AV SKOLEN TIL Å SATSE PÅ NYE INNTEKTSKILDER OG NYE PARTNERE DE SISTE ÅRENE.

TEKST OG FOTO: EIRIK SANDSTØ

VISJONÆRT LEDERSKAP OG RISIKOVILJE ER NØKKELEN

Hoby forteller at skolen har måttet tenke nytt, og må bruke enhver mulighet til å øke sine inntekter. Dette kan skje enten ved ny lukrativ produksjon, samarbeid med nye institusjonelle partnere som ønsker å finansiere landbruksutdanning eller ved å ta betalt fra studenter. Når skolen tilpasser seg en ny hverdag, blir det nødvendigvis en ny kurs. Fullfinansiert utdanningsløp for fattige bønder er ikke lenger bærekraftig for skolen.

Det blir også i større grad stilt spørsmålstegn ved hvorvidt det er hensiktsmessig å bruke store beløp på å gi landbrukstrening til de fattigste bøndene. Det er gjerne disse som har vanskeligst for å omstille seg i utgangspunktet. Medarbeiderne på Fihonana diskuterer her betydningen av å styrke bønder som allerede lykkes med sine ak-

tiviteter. Når landbruket øker sin produktivitet, får det ringvirkninger for næringsliv og offentlige tjenester i regionen. Alle kommer bedre ut av at ressursene forvaltes på en god måte. Derfor er det viktig å styrke de som har bevist at de har forutsetning for god forvaltning.

INKUBATOR: NY METODE I SAMARBEID MED AFRICAN DEVELOPMENT BANK

I samarbeid med den Afrikanske utviklingsbanken har Fihonana lyktes med å etablere en ny metode for kompetanseutvikling og forretningsforståelse innenfor landbruket. En inkubator-modell, hvor en utdanner allerede dyktige bønder i teknikk og markedstilpassning har fått mye ekstern finansiering. Studentene tas inn gjennom en seleksjonsprosess. De får opplæring i moderne teknikker, og ved gjennomført studie får de tilgang på startkapital til å realisere en forret-

ningside som de har utviklet under oppholdet på skolen. Kapitalen er ikke en gave, men et lån som skal betales tilbake over tid. Hoby er svært stolt av resultatene og kan fortelle om mange kandidater som får utløp for sine talenter og støtte i kreative prosesser gjennom inkubator-perioden.

FORSØK MED FISKEDAMMER VIRKER LOVENDE

Blant ideene er fiskeoppdrett på land, kaffe-produksjon, vanilje, krydder og griseoppdrett. Hoby forteller at bønder kan tjene gode penger på å omdanne landareal til basseng for å drive med fisk. Fisken kjøpes først som små yngel og settes ut. Deretter skal fiskene fores og til slutt høstes.

Resultatet er Tilapia-fisk på opp-til 30cm. Dersom fisken ikke fores tilstrekkelig, vil den spise av mudderet. Dette som gir en gjørmesmak

av kjøttet. Med riktig foring vil den derimot få en riktig god smak, og de oppdretterne som lykkes med dette får gode avtaler med restauranter og hoteller. Forutsigbarhet på pris, kvalitet og mengde skaper gode muligheter for bøndene til å ta risiko med lånt kapital, noe som igjen fører til økt produksjon og avkastning. Og dette er noe av det sentrale ved inkubator-modellen. Det skal skapes en forståelse for at du som produsent må levere både kvalitet, kvantitet og pris over tid. Videre er etablering av formelt registrert forretningselskap grunnleggende for langsiktig suksess.

Betaling av skatt og overholdelse av ens plikter som aktør i formell sektor danner grunnlag for å tilgang på lån i finansinstitusjoner og diverse stipend og støtteordninger. I dette ligger langsiktig økonomisk utvikling for hver enkelt som følger denne enkle oppskriften. Kvalitet, pris og kvantitet over tid, innenfor rammene av formell sektor gir bærekraftige arbeidsplasser og utvikling.

Hoby nevner også at enkelte faller for fristelsen til å droppe forretningsideen som har blitt foredlet i samarbeid med skolen, og heller

kjøper en Mercedes Sprinter for å drive med Taxi-Brousse, eller sløser pengene på forbruk. Dette tar ikke vekk motivasjonen som driver gjen- gen på Fihaonana. De har satt seg et mål om økonomisk uavhengighet, samtidig som de skal ta i bruk de midlene og samarbeidsmulighe- tene som finnes lokalt og regionalt.

FISKEDAMMER MED OPPDRETT AV TILAPIA GIR GOD INNTEKTMULIGHETER

MED RIKTIG FORING FÅR TILAPIA-FISKEN EN RIKTIG GOD SMAK, OG DE OPPDRETTNERNE SOM LYKKES MED DETTE FÅR GODE AVTALER MED RESTAURANTER OG HOTELLER.

HER KLEKKES FORRETNINGSIDEENE UT.

WORKSHOP HVOR NYE PLANER LEGGES OG GODE IDEER TENKES UT

HOBY OG OLIVIA HOLDER SKOLENS DRIFT OG FINANSER I ORDEN.

SMÅNYTT

ÅRSMØTE 2022

Årsmøte i VNM 2022 ble arrangert i Stavanger 21. mars. Årsmelding for 2021 og innkalling var i forkant sendt ut til alle medlemmer i VNM med mulighet for å melde inn saker. Det kom ingen saker. Årsmøtet tok Årsmelding og regnskap til orientering.

Leder ble gjenvalgt. To av styremedlemmene gikk ut, Bård Bakke og Mirana Sylvia Kristiansen. Det er to nye styremedlemmer, Marianne Skjortnes fra VNM Vest og Per Ivar Våje fra VNM Øst. Valkomiteen hadde ikke klart å finne en ny kasserer, men Øyvind Ødegård fortsetter noen måneder til i påvente av at ny kasserer kan overta.

Det nye styret består da av: Kåre Kristensen, Øyvind Ødegård, Marianne Skjortnes, Per Ivar Våje, En-

dre Haraldseide, Soia Rahasindrainy, Sabir Michaël Ratovonasy og Lars-Gøran Strømhaug.

Valgkomite: Bård Bakke og Monika Tollefsen

I forkant av årsmøtet var det også årsmøte for VNM Vest. Mangeårig leder Bård Bakke slutter i styret, det samme gjør Andrianantenaina Herman Rasamizafimanantsoa Samy og Tore Klepsvik.

Nytt styre blir da: Sigurd Haus, Kristine Aano Oyier, Kåre Kristensen, Karianne Skjæveland og Landy Robenhariziva Bakke. Styret velger selv leder.

VNM Øst er for tiden uten eget styre og har ikke hatt noe årsmøte.

Etter årsmøtet hadde vi et inter-

essant og utfordrende foredrag av Jon Erik Bakke: Hvordan påvirkes Madagaskar av klimaendringene? Det var vårt ønske å sende både årsmøte og foredrag direkte. Det fikk vi ikke til, men det ligger nå video på våre hjemmesider. Vi håper dere har funnet det og sett det.

Kåre Kristensen mobil 40 40 60 31
karekristensen@gmail.com

ARILD BAKKE RIDDER AV FØRSTE KLASSE

PRETORIA 14. MARS 2022: UNDER EN SEREMONI I DEN NORSKE AMBASSADEN I PRETORIA I SØR-AFRIKA DEN 14. MARS 2022 FIKK DEN MANGEÅRIGE MISJONÆREN OG NÅVÆRENDE SEKSJONSLEDEREN I NMS OVERRAKT RIDDERKORSET SOM MARKERER AT HAN ER RIDDER AV FØRSTE KLASSE AV DEN KONGELIGE NORSKE FORTJENESTEORDENEN.

TEKST: MARTIN EIKELAND

Pretoria 14. mars 2022: Under en seremoni i den norske ambassaden i Pretoria i Sør-Afrika den 14. mars 2022 fikk den mangeårige misjonæren og nåværende seksjonslederen i NMS overrakt ridderkorset som markerer at han er Ridder av første klasse av Den Kongelige Norske Fortjenesteordenen.

For de fleste i NMS er Arild Mæland Bakke mest kjent for sin 25 årige misjonærtjeneste på Madagaskar. Det ikke alle vet, er at han også har vært norsk generalkonsul på Madagaskar fra 2009 til 2020. Det er denne honoræredede tjenesten som var bakgrunn for at ambassadør Astrid Helle søkte om at Bakke skulle få den ettertraktede utmerkelsen. På vegne av Kong Harald var det Astrid Helle som selv delte ut ridderkorset til Bakke.

– Det er mange norske generalkonsuler som gjør en god jobb, men Arild Bakke er en generalkonsul som utmerket seg. Han har en unik kunnskap om Madagaskar og deler gjerne av denne. Han har struktureret seg langt i sin tjeneste. Han er

en mann som «goes behind the duty» (gjør mer enn han må – red. oversettelse). Derfor var det naturlig for meg å søke om at han skulle bli Ridder av første klasse av Den Kongelige Norske fortjenstordenen. Jeg er glad for at søknaden ble innvilget, sa Astrid Helle i sin tale.

DELTE ÆREN MED NMS

I sin takketale la Arild Mæland Bakke stor vekt på at han har gjort sin tjeneste som honorær generalkonsul på Madagaskar i forståelse med NMS.

– Da du ringte meg og sa at jeg hadde fått en kongelig utmerkelse, Astrid, ble jeg virkelig helt målløs. Jeg hadde ikke forventet dette. Det er en stor ære og anerkjennelse for det arbeidet jeg har gjort gjennom 25 år på Madagaskar. Jeg deler æren for denne utmerkelsen med NMS, sa Bakke, som også delte noen minner fra sin misjonærtjeneste og sin tjeneste som honorær konsul i sin takketale.

IMPONERENDE INNSATS

Generalsekretær Helge S. Gaard er stolt over at en av de ansatte i NMS

nå er slått til ridder.

– Arild er en helt spesiell medarbeider. Han har bodd 35 år på Madagaskar. I 25 av disse årene har han vært misjonær for NMS. Han har en unik kunnskap, stor formidlingsevne og imponerende evne til å komme i kontakt med folk. Det er en ære for NMS at han nå får en kongelig utmerkelse for sitt arbeid, sier Gaard.

Etter at Landy og Arild M. Bakke og deres to barn flyttet tilbake til Norge i 2020 har Arild jobbet i den internasjonale avdelingen – NMS Global. Nå er han seksjonsleder for Øst-Afrika. I egenskap av den jobben har han også ansvar for det arbeidet som NMS støtter i Sør-Afrika.

AUDIENS HOS KONGEN

Som en del av ridderutnevnelsen vil Arild M. Bakke også bli invitert til audiens hos Kongen Harald.

RETURADRESSE: ØYVIND ØDEGÅRD, SKYTEBANEVEIEN 13, 4841 ARENDAL, NORWAY

EN UNDERJORDISK ELV DUKKER OPP I SJØKANTEN LITT SØR FOR TOLIARA OG AVSLØRER
ENDA EN AV MADAGASKARS MANGE HERLIGE HEMMELIGHETER.